

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díjak:</i>	A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkeket a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tárnoki — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatálnak küldendőek.
Egész évre — — — — — 4 frt	—	
Félévre — — — — — 2 „	Kéziratokat nem adunk vissza.	
Negyedévre — — — — — 1 „		

Nyílt levél

Dr. Számék Györgyhöz, mint a szent Józsefről nevezett kolozsvári főnevelő intézet igazgatójához az egyetemi ifjúság között egy katolikus jellegű egyesület alakítása iránt.

T. Igazgató úr!

Régóta nézem, és sajnálkozva nézem, hogy nem úgy van nevelő intézeteinkben az ifjúsággal, a mint kellene; nem azt mondom, hogy rosszúl van, hanem azt, hogy nem egészen úgy van, a mint kellene; azt sem mondom, hogy a mióta nézem, az állapotok nem javultak volna; de szerény nézetem szerint még sincs minden úgy, mint a hogy kellene.

A középiskolában még megy, de biz a felsőbb oktatásnál nem igen megy a dolog. Értem ugyan itt az egész nevelést, de mégis legelső sorban a vallásos nevelést — vagy talán még inkább a vallásos életet, illetve annak oly intenzivitását, hogy az ne oly könnyen szállana el a fiatal lélekből, mint sajnos! elszáll úgy, hogy az életben alig marad meg itt-ott valami belőle.

Gymnáziumainkban évenként körülbelül 2000 ifjú nyer oktatást, a mely számból átlag 1500 katolikus; a gymnáziumok mellett levő főnevelőkben a lefolyt tanévben is összesen 656 tanuló volt elhelyezve. Így van ez régtől fogva, nagyon régóta esztendőről esztendőre. Ez az ifjúság nem marad örökre az intézetben, hanem kimegy onnan az életbe. Mennyi ifjút adnak évenként intézeteink az életnek! De hová lesznek ezek az életben? Ott vannak . . . ott vannak valahol . . . de nehezen találhatók . . . sőt csak kevés található fel közülök; hatásuk az életre semmi, vagy legalább is összevehetetlen; ennyi katolikus férfinak hatása kellett volna, hogy legyen az életre, de úgy látszik, hogy az életnek volt hatása rájuk.

A mennyi katolikus intézetünk van nekünk, és a hányan azokban évenként a jámbor ősök vallá-

sos alapítványai következtében drága oktatást nyernek, — ma egy erős katolikus társadalmunk kellene hogy legyen; de nincs. A mikor katolikus érdekről van szó, alig van mellette valaki, az is kacagtatik; a katolikus ügy, mindig alárendelt ügy; mindent föléje helyeznek; lopva állanak melléje; mintha nem volna katolikus öntudat és bátorság azokban, a kik képzettségük és társadalmi állásukál fogva szerepre vannak hivatva, sőt kötelezve az életben.

Valami mulasztás van, vagy megszakadás a nevelésben azon a fokon, a hol a fiatal ember az iskolából kilép. Ezt a mulasztást már észre is vették és lelkes férfiak igyekeznek is azon segíteni; ez pedig a következő:

Az egyetemi ifjúság semmiféle vallásos nevelésben sem részesül, teljesen magára illetve szabadjára van hagyatva, úgyszólván senki sem törődik vele; az a vallásosság, a mit a középiskolából kihozott magával, hamar lekopik róla, a vallás tanait elfelejti, a vallásos szellem ellilán telkéből. Valahogy oda kellene hatni, hogy az egyetemi ifjú ne felejtse el, hogy ő katolikus ifjú, hogy az egyetemi tanulmányok alatt katolikus szelleme ne gyengüljön, hanem erősbüljön, hogy mint öntudatos katolikus ember lépjen az élet értelmiségeinek a sorába.

A budapesti egyetemi ifjúságra igen jótékony hatása van a „Szent-Imre-Egylet“-nek. Ezt azt együletet mint — tudva van — ezelőtt 10 évvel Dr. Steiner Fülöp, a mai székesfehérvári püspök úr, és Dr. Breznay Béla egyetemi tanár alapították. Én a „Köz-művelődés“ 1889. évfolyama 46. számában irtam volt róla. Az eszme annyira áthatotta lelkemet, hogy midőn a gyulafehérvári főgymn. és főnevelde igazgatója lettem, a legelső gondom volt a Szent Imre-ünnepély behozása.* A hogy pedig itt az erd. róm. kath. Státusnál referens lettem, azonnal indítványt tettem az igazgatótanácsban (miut arról a 2582—1890

* Szent-Imre-ünnepélyt az előtt is tartották. Szerk.

sz. ügyirat tanuskodik), hogy a Püspök úr ő nagyméltósága felkérésék, hogy lenne kegyes Szent Imrét valamennyi intézetünk védőszentjéül kijelenteni, és az összes ifjúságot az ő patronatussága alá helyezni, az intézetek pedig rendezzenek évenként tiszteletére iskolai ünnepeket. Ez — a mint ismeretes — a millennium esztendejében (1896) a legszebb millenniumi emlék gyanánt meg is történt, úgy, hogy most minden intézetünkben az ifjúságnak védőszentje Szent Imre Hereeg, a kinek tiszteletére minden évben az intézetek iskolai ünnepet tartanak, a mely az iskolai ünnepek sorában a legelső helyet foglalja el — *de csak a középiskolákban.*

Nagyon jól tudom, hogy az egyetem kebelében ennek állami jellege mellett az ifjúság között katolikus egyesület nehezen lenne létesíthető; de nem az egyetem talán kívül a kath. egyetemi ifjúság között. Erre itt nálunk kedvezőbb a helyzet, mint a budapesti egyetemi ifjúság között, mert itt a mi főnöveldeinkben nagy számú egyetemi ifjúság van elhelyezve, a mely a nagy számú kérelmező közül válogatva vétetik föl igen nagy kedvezmény gyanánt, és a kik addig is főnöveldeinkben nyerték képzetésüket, tehát másoknál gondosabb nevelésben részesültek. Most épen sokan vannak, számuk 90-re megy.

Az intézet élén a T. Igazgató úr állván, azt a kérdést vagyok bátor a fentebbiek alapján felvetni, hogy nem lehetne-e egy ilyen ifjúsággal egy olyan mozgalmat megkezdeni, a melyik hivatva lenne a katolikus öntudatot és solidaritást az egyetemi ifjúság között fentartani és illetve ében tartani?

Ha sikerülne az egyetemi ifjúságot egy katolikus egyesületbe összehozni, úgy, hogy abban ott-hon találja magát, és annak hatása legyen hazafias és vallásos lelkületére, ez igazán áldásos munka lenne. A katolikus egyetemi ifjak *Othona* mennyi mindentől megóvhatná őket, és mennyi mindenben lehetne az nekik javukra!

Gondolkozzék a T. Igazgató úr ezek fölött, foglalkozzék az eszmével, és ha úgy találja, hogy a jelzett irányban valamit lehet tenni, kísérelje meg azon módon és oly alakban, mint a hogy jónak látja.

Kolozsvárt, 1898. Magyarok Nagyasszonya vasárnapján.

Tisztelettel
Pál István.

Tarlózás

a belső-szolnoki esperesi kerület történetéből.

Összezedgeti: *Kovács György.*

IV. Plebániák.

(Folytatás.)

B. Szamosujvár. A latin szert. plébánia. — Intra et progressus Ord. Seraphici in neoerecta hac civitate Szamosujváriensi.

Az 1782-ik évtől kezdve — 1816-ik évig Domus Historia nem vezetettvén, az események láncolata megszakad. Mik ezen hosszú időközben történtek, azok csak emlékezetből jegyeztettek fel. Nevezetes ezek közül az, hogy 1814-ben egy intézet felállításáról akarnak gondoskodni, hol az erdélyi szent Ferenczek növendékei magasabb kiképzetésüket nyernék. Ezen terv felvetett az 1714-ik évben tartott Capitulumban midőn P. Kleeberg Cherbim választott tartományfőnökké. Ezen institutum helyéül Károlyfehérvár lett kiszemelve.¹⁾ De ezen intézetbe útjait nem küldötte a minorita rend, hanem csak a szent Istvánról nevezett szer. ettartomány — a stephaniták,²⁾ (p. 77.) és a bulgariták ígérték tanítani növendékeiket.

Az 1822-ik évből felemlitem, hogy az egyházi szertartások és körmenetek tartásában az ez évben tartott egyházmegyei zsinaton bizonyos változtatások történtek. Így beszünttetettek némely azelőtt divott ajtatos körmenetek és a megtartandó processiók csak négyre szállítottak le, ugymint: a vetések megáldása, keresztjáró — napok, — a feltámadási és Urnapi körmenetekre. Eltöröltettek továbbá a halott jelenlétében tartani szokott Requiem, a Szent Balás napján való áldásadás (Ba ázsolás) és az is megiltatott, hogy egy időben ugyanazon templomban több, mint egy pap egyszerre miséztek. (p. 85.)

A parochia. Az 1825-ik év nevezetes arról, hogy báró Szepeszy Ignác püspök parancsa folytán itt külön latin szertartású plébánia állítottatik be, mely teljesen független lesz az örmény szertartásuakétól. Eddig ugyanis a lat. szert. római katolikusok is az örmény plébános joghatósága alá tartoztak, az örményekkel együtt akotván egy plébániát. Legelső latin szert. lelkész pater Konez Chrisogon gárgyán tett. (p. 89.) A lelkészkedésért 100 frtot utalt ki a püspök a gárgyánnak, kinek legelső ténykedései közül legnevezetesebb az, hogy a latin szertartásnak Urnapiját a lehető a legnagyobb fényvel kezdette megtartani. A nagy oltár képét is Veronai Riveti Péter olasz fegyenc által kitartoztatta Korbulj Béla, Beltsub Gergely és győri Nagy Grácián költségeiken, míg Bodor Péter fogoly úr (?) (dominus captivus) az orgonát tatarozza ki.

Konez Chrisogout a lelkészségben 1827-ben Győrffy Ferenc gárgyán és ezt 1830-ban Mátyás Ferenc követte, kit csakhamar 1831. október 28-án felváltott pater Sipoz Nárcisz. (p. 85. 88.)

Sipoz Nárcisz után következett Güde Ferenc (1835—38) Sipoz után pedig Orbán Antal, (1839—41). p. 116.

Orbán gárgyánsága idején azon nevezetes esemény

1) Ez intézet azonban, mint látni fogjuk alább — csak Rudnay püsp. alatt állítottott fel.

2) Az „erdélyi kisebb rendű Ferenczek reformált provinciájának“ tagjai másként *Stephanitáknak* is nevezetnek — a Stephan Rege Hungariae ki a szertartomány égi pátroussa.

történt Szamosujvár városában, hogy ez a privilegizált szabadkirályi városok sorába bevétellett. Ezen eseményt így írja le a ház kronikása:

„... Civitas haec Armenopolis hucdum nominata, titulum duntaxat „Liberia Regiaque“ — gessit sed privilegia nondum obtinuit civitatis. Deputati per I. Magistratum Wienam expediti cum initio Mensis Januarii revertentes, Diploma Regium secum adtulerunt, quo memorata civitas deinceps sub nomenclatione Szamosujvár reliquis Civitatibus Liberis ac Regiis Regni (?) Transilvaniae adgregata, omnibus Juribus, Privilegiis ac praerogativis, quibus aliae in hoc Principatu gaudent Regiae Civitates — elementer donata est. Idem proinde Diploma Regium inter Musicorum ac Tympanorum et tubarum clangores, tormentorumque exhibitiones in concursu primorum hujus Civitatis, omniumve fere incolarum summa cum exultatione et adclamatione publicatum effectum sortitur ab hoc momento legitimum³⁾”

Orbán Antal után gvardiánkodott Kulesár Benedek (1841—46). Ennek gvardiánsága alatt a szerzetes növendékek részére hittudományi tanfolyam nyitattik Szamosujvárt is — a zárdában. — Itt megjegyezzük, hogy a szerzetes növendékek 1818-ik évig a bölcsészeti és hittani képzettségeiket a szerzettartomány Lectoraitól nyerték. Rudnay püspök 1818-ban a szerzetesek képzésére Gyulafahérvártól állított fel intézetet. 1831-ig aztán a Stephaniták és Bulgáriták esakuzyan ott tanultak. Ez évben Kovács Miklós püspök beleegyezéssel azon szokás lépett életbe, hogy a Ferencsek képzése megszűnt. Egyik rész ugyanis Fehérvárt tanult, másik része pedig a lectorok vezetése alatt a kolozsvári, fogarasi, vajdahunyadi és deési zárdákban nyerte magasabb kiképzését. Végre 1844-ben Kulesár Benedek alatt a szamosvári zárdá is nevelt ily növendékeket, lector levén Gyöffy Adalbert. Növendékek voltak Farkas Ferenc, Eröss Anasztáz, Nagy Sándor és Darvas Stanisláv.

Kulesár Benedeket a házfőnökség és lelkeszségben követte Gyöffy Adalbert (1846—47), ki alatt számos tatározások történtek. Utána 1847—1800. Márton Lajos következett mint lelkész és gvárgyán. Ezen gvárdián nevezetes feljegyzésekkel örökíti meg a Domus Historiában az 1848—49 évi alkotmányos mozgalmakat és szabadságharcot. Ezen feljegyzéseket, mint kortörténelmi adatokat nem mellőzhetem ide iktatni a következőkben:

„1848. Nem volt év, de nem század is a világ teremtése óta, mely anny váratlan és reménytelen események tanuja lett volna, a mint a jelen. — Ugyanis, mintha a szabadság, felvilágosodás és jogegyenlőség szelleme az egész Európát átvillanyozta volna: minden országok és nemzetek vagy új alkotmányokat alakítának, vagy már csak papíron létezőt életbe léptetik, helyen-helyen vérontással, másutt anélkül. A római vatikánban derült fel elsőbben a szabadulás nagy napja. Onnan özönlötte el Európát a szabadság hatalmas szójátja. Kilencedik Pius pápa áthibletve az Üdvözítő mondá-

3) A szerzetes kronikása a Domus Historia 112 lapján ír Szamosujvárnak szabadkirályi városá emeltetéséről V. Ferdinánd király által. Igaz is, mit ír — de én hozzá teszem, hogy 1839-ik évben a szabadkirályi városá emeltetésnek csak alakiasága történt: Torma dedít esse rei. Mert már Mária Terézia majd II. József császár a szabadkirályi városokat megillető szabadalmakkal látták el ezen várost mely örömnül Armenopolis, magyarul Örményváros s németül Armeniastadt. Lukács Kristóf „Historia Armenorum“ cap. V. 16 és köv. lapjai, — valamint „Szamosujvár Irásában és Képben“ 30 lap. Szongott Kristóftól.

sától: „Az én országom nem e világból való“ „Nem jöttem hogy mások szolgáljanak nekem, hanem hogy szolgáljak“ — birodalmában szolgaság alól felmentő alkotmányt ad s az addigi kizárólag papi kormányt világiakkal vegyíti. Ezen szabadság szelleme hirtelen átlenge egész Olaszont és Lombárdiában, Nápolyban sok polgári vér foly a szabadság kivívása akadályozása miatt. Midőn Olaszonban így folynak a dolgok, Frankhon közársaságot kiált ki. Párisban a királyi trónt február 23-án ünnepelesen megégetik s a nagy árszokratá Fülöp Lajos családjával együtt titkon sühana el⁴⁾ Angolhonba, — Londonba menekül s Párisban La Martine főnöksége alatt népkormány alakul. Itt az átalakulás csak 26 polgár éltében került. Ennek hallatára mozgalomba jöttek a német statusok s maguknak új alkotmányokat vívtak ki. S midőn hírlapjaink Magyarhon esendességéről magasztalva beszélnek: Poszonyban a már elkezdett Országgyűlésen az ország nagyjai új alkotmányt s magyar miniszteriumot kiáltnak ki, március 15-én tudós Kossuth Lajos levén a mozgalmak valamint főrgója ügy vezetője is. Ez igazságos követelés helybenhagyása és megerősítése végett a megválasztott és megerősített nádor herceg István vezérletében több jeles követek jelennek meg Bécsben a királynál — hol már a revolúció kiütött volt — ki is megerősít és helybenhagyja a magyar miniszteriumot, bárha a hadügy és pénzügyi miniszterségbe nehezebben egyezett bele s egyszersmint Nádor István herceget Magyarország alkirályává⁵⁾ nevezték ki teljes hatalommal. A kinevezett miniszterek: Elnök gr. Batyáni Lajos, gr. Széchenyi István, br. Eötvös József, gr. Eszterházi Pál, Deák Ferenc, Kossuth Lajos, Mészáros Lázár, Szemere Bertalan, Klauzál Gábor — mind jeles férfiak. Az említett országgyűlésen a dézmák eltöröltettek., a parasztság vállairól az úri szolgálat terbe levétett, a státus vállalván magára a kármentesítést. S ezek után az országgyűlések legnagyobb és legnevezetesebbike bezárattott ápril. 10-én.“

Ezeket és az erdélyi mozgalmakat érintő következendő Domus-Historiai jegyzeteket annak illusztrálásán is jegyzem ide, hogy lássa korunk azon való tényét, hogy a szegény szerzetesek mint a közép korban, úgy újabb időkben is a történet eseményeknek nemcsak hitre méltó tanui, hanem szorgalmas kronikásai is, zárdájuk valóságos testis et scriptor temporum. —

(Folyt. köv.)

Úti táskából.

(Hátszeg—Kolcvar—Várhely.)

(Folytatás.)

Boldogtárváról való elindulásunkkor a nap is kezdett kibontakozni a szürke felhők közül s meleg sugarai a karaván hangulatát is felderítették. Gyönyörködve szemléltük

4) Székegy ember, úgy látszik, a kronikás, mert az elsuhan (elszalad, illan) ige tősgyökerez székegy kifejezés. Egyebütt nem hallhatjuk ezt.

5) A kronikás nem egészen helytelenül használja az „alkirály“ elnevezést, mert a „nádor“ csakugyan egrangnak tartható azzal.

a páratlan szépségű és nagy kiterjedésű völgyet, mely még az — hogy úgy mondjuk — őszi világitás mellett is megragadta lelkünket. Nem beszélhetünk arany kalászszal ékes rónaságról, mert biz itt az út mentén bárom óra hosszat csak mind kukoricás földet láttunk, kalászos gabonának nyomát sem fedeztük fel. Bizonyos tekintetben a nép szegénységének jele ez is. Nehezen illenek bele a természet alkotta gyönyörű panorámába a nyomorságos kinézésű falvak. Keresztülmentünk egy falun, melynek még temploma is rondaságával csak a nép szegénységének kiáltó bizonyítéka; a piszkos lakóházak és udvarok pedig azt beszélték nekünk, hogy az oláh köznép lusta és dancs. Fája bőven van s még sem vesz magának annyi fáradságot, hogy barmainak összerőjön valamelyes istálló, hanem együtt áll a lakik velők, az egyik kuckóban a család fetreng leterített szalmán, a másikban a tehén meg a borja kérődzik s a harmadikban talán egy sovány malac esáncsog. Ilyeneket tapasztalva nem nagyon lepett meg egy másik szomorú dolog s ez az, hogy az itteni népnek sem férőháza sem asszonyháza nem láttam egyetlen ép, szép, félszép alakot. Sápadt arcokon kívül ill a bambaság, mely igen soknál már hülyeség fajult s ezt a szánalomra való arkitejezést még rutabbá teszi a hatalmas nagy golyva, mely majd minden második alakon dísztelenkedik. Itt eszembe jut az orvosoknak az a nézete, hogy a golyvát nem szabad operálni, mert ez a szellemi tehetségek meggyöngülését okozza. No én itten épen azt észleltem, hogy a golyva nagyságával egyenes arányban áll a szellemi tehetségek gyengesége.

Már engedjenek meg ezért a golyvás kitérésért, de hát engemet ilyen gondolatok foglalkoztattak, a míg *Malomvizig* el nem értünk. Már innen kezdve nem volt időm efféleken járni eszemet, hanem arra kellett vigyáznom, hogy valamiképen ki ne heppenjek a székérből s oda ne vágódjam egy fűrészmalom oldalához. Soha ilyen útát. A szűk, folyton emelkedő, útát az emberfő és szénabuglya közt elképzelhető különböző nagyságú, hegyekről lemosott kövek lepik el. Körül le, köre fel, mindenkor egy-egy megfelelő düccenés — ilyen ritmikus emelkedések és esések között haladtunk Kolcvar felé. Nyekkenések és bangos jajjok között eljutottunk Malomviz végére. Itt meg el volt zárva az út előttünk egy kapuval. Azt moudták vezetők, hogy arra felé az a szokás, hogy a falu két végén mindig zárt kapu van.

De ime a zajra előrohan egy csapat kócos falusi gyermek s nagy készséggel nyitják ki az otromba kaput, de rögtön ugyanolyan készséggel kapják le vékanagyságú báránybőr sapkájukat a fáradság jutalmáért. Ime a *baksis*, mint a kultura előharcosa! Azt biszem, hogy a negyven tagból álló társaságnak összes pénze krajeárra felváltva sem lett volna elég egy ilyen derek kucsma megtöltésére. De büszkék is ám a kucsmajukra, ezzel fejtik ki a maguk fénytűzését; mentől torzonborzabb és nagyobb a kucsma: annál előkelőbb a gazdája.

A kapun túl már jobb úton, vigabban haladtunk az igéret földé felé.

Utunk óriási nagy kert mellett vezetett, mely tele volt százas dió- és szelíd gesztenyefával. Tizedfőlorakor értünk a kert felső végéhez s ott voltunk Kolcvar lábánál. Zuhogó hegyi patak mellett, egy óriási diófa alatt üfőtük fel a tanyát.

Pár perenyi pihenés és diótörés után felci helődött a társaság — 3-4 teljesen megsilányult tagja kivételével — s az öreg *Tilián* bácsi vezetése alatt elindult *Kolcvarába*, ez ősi sasfészekbe. Ez a Tilián bácsi egy vén tiroli vadász az igazi fajtaból. Vén esont biz' ő már, de azért úgy ugrál a szirtéken, akár csak a zerge. Egy főuri vadásztársaság vad-örzője s tisztét oly lelkiismeretesen teljesíti, hogy egész napokat s éjjeket tölt kiun a hegyek közt. Ilyenkor felesége puskát vesz vállára s éjnek idején felkeresi az ő Nimródját az ételes kosárral. Sajátos hubogás a jel, melyről egymásra találnak.

Látuivaló, hogy biztos vezetőnk volt a merdek hegyen felfelé. Az út köllömben a gerincig elég tágas és tiszta s csupán a közepe táján állta útunkat két földből kidöntött óriási fagyökér; az egyik olyan volt, mint egy hatalmas elefántfej égfelé emelt ormánnyal. Igaz, hogy némelyek tevének néztek, de ez nem azt bizonyítja, hogy sem egyik sem másik nem volt, hanem inkább a fantáziák különböző irányzatát, tevékenységét és erejét. Már a másik gyökérnek óriási poliphoz való hasonlóságában mindannyian megegyeztünk, a mi nem is lehet olyan feltűnő, midőn gyökérről van szó.

Egyik diáknak azonban még miud furta az oldalát az elefánt-teve — gyökér s alaposabb vizsgálat alá vette. A kérdést el nem döntötte ugyan, de diadallal fedezte fel, hogy nagy betűkkel ez van belevésve: *Liza 1876*. Ime egy darab romantika! Az a turista e hegyeken mászkálván, egy sasfészek romjait bálmulván, nem tekiut vissza a multba, nem gondol lovagokra, kényurakra, harcias időkre, hanem a jelent forgatja elméjében s *Ó-jére* emlékezik. A szerelem varázsa tartja fogva lelkét s titkos érzéseinek tárgyat boldogan örökíti meg a rengetegbe.

Ezután már mind uhezebben haladtunk felfelé a hirtelen meredekké vált s az éjjeli esőtől síkamlós úton. Magam margaretát s a *crocus* (sáfrány) egy fajanak szép lilaszíni virágait szedtem, sőt egy bokor tövében gyönyörű illatos erdei epret is találtam, a mi szeptember végén eléggé meglepő volt, midőn diákjaink lelkesülten kezdtek kiabálni: ni az őz, ni az őz! Az öreg Tilián bácsi hidegverrel nézett a rohanó négy őzre, megsem mozgatta puskáját, mert hát ő csak őrzi e szép állatokat az urak számára. — Egyszerre csak azon vettük magunkat észre, hogy egy régi lovagvár dűledéz falai közt vagyunk. Egy pillanatra elállt a lélekzetünk a bálmulattól, melyet az élénk táruól megragadó panorama okozott. Egyik oldalon a hátszegi völgy apró falvaival. Másfelől az ősz Retyezát, mely nem igen akarta tisztos fejét megmutatni nekünk, úgy beburkolta magát szürke felhőleplebe. A nyugati oldalon a vár ormáról szédítő mélységű, szűk völgybe láthatni, melyben a *Sebes* vize mintegy vékony ezüst szalag húzódik végig, de azért zuhogása felhallszik a magasba. Miután beteltünk a tájépek szemlélésével, összejártunk a romokat. Hajdani dicsőségnek szomorú emlékei e szürke falak, melyek azonban még most is megkövetelik a bálulást, legalább ezt bizonyítja az az ezer meg ezer bekarcolt név. Az őrtoronynak még tennáll mind a négy fala, hosszú lőréseivel. Minő élet lehetett itt bajdonában, abban a dicső, de zord időben, midőn fegyver csörgött szerte a hazában s olyan olcsó volt az emberi vér. Minő zajnak, mulatozásnak lehettek tanui e termek, melyek ma csak a mulandóságról

regélnek. Mely korból származik e vár, ma már nem tudjuk; az bizonyos, hogy a Kendefi család tulajdona volt s a Hunyadiak korában már felállott. A rege is beszél egy *Kendefi Ilonáról*, ki az erkélyen ülve fonogatta orsójával a finom szálakat s eregette le a roppant mélységbe.

Borongó hangulat közt hagyjuk el a romot s az utnak veszedelmesebb részén tülesve, a hegy deiekéről, a *Himnusz* éneklése közben még egyszer bucsupillantást vetettünk a sásfészekre, mely „az erdők lombjai közül, mint a mult idők siremléke néz le a völgyre.”

Pont tizenkét órára alaposan kifáradva értünk vissza a vén diófa alá, hol *Lenkes* és *Görög*, a mi fáradhatatlan vendéglátóink, már felöltözték a labikonybát. Főtt az üstbe a virsli, melléje sorakoztak a többi hidegételék s Gambrius nagyobb öröme (mert Kolevárában aligha pusztították az ő italát) csapra volt ütve a sörös hordó. Kínálgatásra egyáltalában nem volt szükség, a többiről tehát nincs mért szólanom. Megadtuk a gyomornak a magáét s akkor megnéztük azt az elhagyott kápolnát, mely a vár tövében fekszik s mely mindenestre a várhoz tartozott. Rom már ez is, de rendkívül érdekes. Falai tele vannak bibliai jeleneteket ábrázoló freskókkal, melyek babár esőnek-hónak ki vannak téve, élénk színeikből alig veszítettek valamit. A mi rongálás van rajtuk, inkább attól származik, hogy némely kegyetlen turista becses nevét egy-egy képbe karcolta bele. Feltűnt továbbá, hogy a legtöbb alaknak szeme van valóság-gal kikaparva. Oda valók azt a felvilágosítást adták, hogy ez az oláhok műve. Miúdeuesetre sajtáságos hajlamra vall, hogy többet ne mondjunk.

Legépebb s azt lehet mondani, hogy igazi művészi kézre valló az *Üdvözítő szenvedő képe* a szentély boltozatán. A mely fájdalom s a mellett a szelídség, megnyugvás oly hőn tükröződik vissza e képről, hogy valójában percekig lebilenseli a szemlélőt. Majd ezek a képek láthatók: *Krisztus Pétert a habokból kiemeli*, Abraham a három anygalt megvendégeli, Az utolsó vacsora, Krisztus meggyógyítja a vakon született a Siloe tavánál, Krisztus meggyógyítja az inaszakadtat s haza szállítja stb. stb.

A círil feliratokon kívül megemlítésre méltó e latin felirat: Tobias Décsi, de Baranya, hic fuit Paedagog(us) Nicolai Kendefi 1692. Egy másik szerint pedig: Johan. N. Décsi paedago(gus) Michael(is) Nicol(ai) Kendefi 1707 vero Minister Dei in Kole. — Nagyán valószínű, hogy e felirások jóval későbbiek, mint maga a kápolna, melyet ennyire elhanyagolni nemcsak kegyeletlenség, hanem valóság-gal barbárság.

Bezeg a külföld mindent elkövet, hogy a maga hajdankorának emlékeit lehetőleg megőrizze, mi pedig egymásután hagyjuk elpusztulni emlékeinket, pedig minden egyes emlékek pusztulásával egy-egy lap szakad ki a hazaszeretet szent könyvéből. Pedig ha megfogytokozunk a hazai föld szeretetében, elvesztettük a birtoklás jogát is.

Fél kettőkor ültünk fel szekerekre, hogy eljussunk a hajdani Dacia fővárosába Sarmizegethusába. Csak hogy ez nem ment olyan könnyen. Először is úttalan úton kellett mennünk, mihez képest a Kolevárába való kocsi-kázás valóságos kényelmes vasúti utazás volt; másodsor a megeresztett Sebes vízen kellett átmenünk, mely alkalommal két kocsi a rohanó víz kelloközepén állott meg s kicsi

bija volt, hogy hideg türdöt nem vettünk néhányan; a harmadik pedig az volt, hogy *Batternay*, klopotivai jegyző úr elfogta az egész társaságot s magához vitte ebédre, azt állítván, hogy ősi romokat nem lehet üres gyomorral szemlélni, mert akkor nagyon elbusulja magát az ember. Mit volt mit tenni, bizon Klopotiván terített asztalhoz ültünk. De milyeu asztalhoz. Eszembe jutott a régi jó pátriarkális idő, midőn bor, buza s mellékletei bőven valának, s négy-öt órán keresztül a fogásokat mind hordták a roskadó asztalra. Mi azonban kijelentettük, hogy programunk szerint tovább kell mennünk, s épen ezért csupán 10 mond tíz fogást vártunk meg. Természetes, hogy a jó zsíros töltött káposzta, meg a puffadó pátkó köztük volt, de nem maradt el a párelt, rózsaszín-pettyes pisztrang sem, de még az özpecseny sem. Igaz, hogy némely gonosz nyelvek azt akarták elhíttetni, miután jóllaktak belőle, hogy az ürühús volt, de a házigazda megnyugtatóására kijelentem, hogy nem bittünk nekik.

Nagy nebezen tovább indulhattunk celuk felé. A nap épen hanyatlóban volt, midőn Várbelyen innen megálltunk, s báygyat sugaraival szomorúan világította meg egy bajdani nagyságnak most is beszélő romját. Némán állottam meg az amfiteatrum egyik páholyszerű rekeszében egy márvány-szék mellett, melyről valamely büszke római lelkesedve tapsolt a győztes gladiatornak. Mintha a tojás alakú arenán megjelenek volna e marconna alakok s elernyedt izmokkal s lehajtott fejfel suttogták volna: Sic transit gloria mundi! Bizon, bizon ma már ökrök legelnek ott, hol a pálmáért annyi vér folyt s hol egy nagy multú népnek fiai a harci küzdelmek után hozzájuk illő szórakozást kerestek.

Alapos körülnézés után megilletődve tértünk Hátszegre vissza e helyről, melyről méltán mondja az öreg Kövári: „... alig van pont Erdélyben, mely a keblét annyira meg-rázza, elszomorítja, miut ez; sehol sem látszik az emberi nagyság úgy lealázva, mint itt. Dácia fővárosa áll előttünk romban, összeomolva, mely ma már egy felbagyott temető-höz leginkább hasonlít.”

Testben kimerülve, de lélekben termékenyítő gondolatokkal és hangulattal eltelve jutottunk Hátszegre, hol már nyó'c órákor várt reánk az izletes vacsora, melyet *Hirsch Jakab* nagybérű úr áldozatkész szívessege juttatott kiránduló társaságunknak. És a vacsorával üti programunk első fele is véget ért. Magam, igen nagy sajnálatomra nem vehetem részt a petrosényi, szurduki utban és épen azért más kirándulóra bizon, hogy az útnak ezt a részét jövőre *kiútás-kázza*.

— r. — r.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Templomszentelés Radnóthon.** Egy gyönyörű szép templomot szentelt fel folyó hó 9-én Püspök úr ő méltósága Radnóthon, az erdélyi róm. kath. Státus birtokán. Ő méltóságát megérkezésekor a felállított diadalkapunál Deák Ignác uradalmi intező üdvözölte, míg a templom bejáratánál László János plebánus fogadta. A szentelés ünnepélyes ceremoniája déli 12 óráig tartott, a mely után Pál István referens mondott szentmisét teljes segédlettel. — A szertartás befejezése után a Státus mint pátronus 40 terített ebédet adott, a melyen ő méltóságán kívül Kornis Viktor

gróf, a Státus alelnöke, Betegh Ferenc, Apor István báró, Rothenthal H. báró, Gál Domokos alispán, Pekry Sándor stb. birtokosok, a jelenlevő papság, és az uradalmi tisztikar vettek részt. A felköszöntők közül kiemeljük ő méltóságát, ki a pápára és a királyra emelte poharát, Kornis V. grófét, ki ő méltóságát éltette.

— **Püspök úr M.-Vásárhelytől.** Majláth Gusztáv Károly gróf az erdélyiek lelkes püspöke t. hó 10-én d. e. Radnótról, a hol előző napon az újonnan épült szép templomtól szentelte föl, váratlanul Maros-Vásárhelyre érkezett Mint Karácsony Márton főgym. igazgató vendége jött körünkbe s hozta őt ide az a nagyelkü, az az odaadó atyai szeretet, a melylyel szíve a tanuló-ifjúság iránt mindenkor viseltetik. És ez az odaadó szeretet most is nagyokat esálekedett. A főpásztor tíz óra után érkezett a vasutól s tizenegy órakor már a főgymnasium nagytermében az ifjúságnak beszédet tartott. Az apostolok buzgalmaival, az atya szeretetével buzdította őket a vallásos és munkás életre. Dél előtt és délután az apácák és ferenciek iskoláját látogatta meg. Este ő végelte a plebánia-templomban a szent olvasó ájtatosságát, a mely alatt Hukk György somogyi-igali plebános tartotta a nagyszámú hívő sereghez megindító szentbeszédet. Kedden reggel az apáca zárda kápolnájában misézett. Majd a főgymnasiumba ment s az egyes osztályok meglátogatásával töltötte az egész délelőttöt. Délután három órakor vette kezdetét az ifjúság szent gyónása, a melyben ő is résztvett, kihallgatván a két felső osztály ifjainak gyónását. Este ismét ő vezette a szent olvasó ájtatosságát. Helyette újra Hukk György plebános tartotta a szentbeszédet. Szerdán reggel a gyóntatószékben ült, majd fényes segédlettel szentmisét mondott, a mely alatt megható ima kíséretében az egész ifjúságot megáldoztatta. Szentmise után egy minorita növendékét bérmlált s aztán az ifjúság sordala között áldást osztva szalárisára távozott. Tíz órakor jelen volt a maros-torda megyei gazdasági kiállítás megnyitására, majd megtekintette a székesly muzeumot s a déli vonattal visszautazott Radnóra azzal az ígérettel, hogy május hóban ismét ellátogat Maros-Vásárhelyre. Hozza Isten mielőbb!

— **Bérmálás.** Ő méltóságára folyó hó 13-án Nagyenyedre érkezett, hogy az ottani fejezetében a bérmálás szentségét kiosssa. A bérmálás 14-én volt, a midőn 80-nál több rab jelentkezett a bérmálás szentségének felvételére.

— **Tanítói kinevezések.** Xántus Elek csiksomlyói képezdei gyakorló tanító ugyanoda tornatanítónak, Dézsi Margit tanítónőnek Farkaslakára, Bartók Albert kántortanítónak és Szabó Mihály tanítónak Gelenczére, Bäckér Antal Brassóba, Viola Gábor Gyergyó-Ditrőra és Boga Robert Gyergyó-Szent-Miklósról tanítóknak nevezettek ki.

— **Emlékszobor Szamosujvárt.** A szamosujvári örm. kath. egyházközség Vezereskul Oxendius püspök emlékére szobrot szándékozik emelni. E célból országos gyűjtést indítottak a szobor javára.

— **Erszébet királyné szobrára** adakoztak: Kiss Gusztáv tb. kanonok úr a nagyszebeni sz. Orsolyarendi szüzek igazgatója 5 frt., a nagyszebeni Orsolya-zárda 5 frt., ugyanezen zárda iskolájának növendékei 19 frt. 64 kr.

— **Ő felsége, a király névnapját Rómában** a S. Maria dell' Anima templomában a szokott fényvel ülték meg. A szentmisét de Neckere érsek mondotta; a szolgálatot az oltár körül a Germanicum osztrák és magyar növendékei teljesítették. Jelen volt 6 biboros, az osztrák-magyar követség Ambró gróffal az élén, a pápai udvar és katonaság küldöttsége. Az udvari gyász miatt a nagyobb körű ünnepségek elmaradtak. Ő Szezsége, hogy ő Felsége fájdalmát enyhítse s hogy igaz ragaszkodását kifejezze, az olasz lapok szerint elhatározta, hogy ez évben az aranyórszát Gizellának küldi Münchenbe. E hírrel kapcsolatban megafolják a lapok azt a felmerült nézetet is, mintha ő Szezsége nem tisztelte volna meg Erszébet asszonyunk emlékét eléggé azért, mert nem mondatta érte a gyászmisét a Sixtiná-

ban. Ősrégi szokás szerint ugyanis nem tartanak elhunyt nőkért gyászmisét se a Sixtinában, sem a Capella Papale-ban. Mária Terézia, Izabella királynő sem kapott a Sixtinában misét, ellenben az elhunyt spanyol és portugál király igen. A meggyilkolt francia köztársasági elnökért, Carnot-ért szintén nem mondtak a Sixtinában misét, mivel nem számítják őt és utódjait a megkoronázott uralkodók közé. 1870 előtt Ő Szent-se személyesen jelen szokott lenni a biborosokkal, 70 óta nem lehet.

— **Római hírek.** Vigán folytak az előkészületek a szüretre; a szőlő, és olajja búsánan megfizetett a beletek-tetett fáradságért. Már kiállították a hatalmas hordókat; ha egy hétig tartja magát a szép idő, a szokottnál áldásosabb lesz a munka eredménye. De hirtelen bamvas ólomfelhők keltek fel fenyegetően a látóhatár széléről és immár két álló hete éjjel-nappal mintha az ég összes esatornáit öntenék le az egész környékre vizüket. A szőlőt vagy éretlenül szedhették le, vagy a földről, a hová a kegyetlen jegy leveré. Csak kevés menekült meg. Mi lesz e néppel? Megkettőzött örjárat cirkál a Campagna útján, félnek, hogy a nép újra megtámadja egy-egy szomszéd nagyúr birtokát és azt maga között elosztja, mint tette ezt nemrég. Ha nagyobb társaság útra kél, előtte és utána kis örjárat örköd; megtörténik, hogy az úton elfog egy-két utonálló egy-egy gazdagabb urat és azt csak nagy váltságdíj kifizetése után bocsátják el. És a kormány a helyett, hogy segítene e helyzetet, nagyra-nyóan új költségekbe veri magát. Minden lefegyverezés és békekongresszus arcúlsapásával a kormány a tengeri erő emelését határozta el, a mibez kerek ötszázmillió lírára van szüksége. A lapok már erősen dolgoznak a „közvélemény-es-náláson.“ Csak a kath. lapok emelik fel intó szavukat. Hiszen az ez évi kimutatás, még pedig hivatalosan beismert kimutatás húsz millió deficitről szól. Nem volt elég az óriási állam-dósságát az afrikai hatszáz millió vesztével sulyosbitani, most új félmilliárdot akarnak a tengerbe ölni. De az ő okoskodásuk szerint okvetetlen kell: mert — így szól a liberális tábor — vagy kifizetjük ez összeget és biztosítva vana nagy hatalmi állás, vagy pedig nem építünk hadihajókat és akkor tárva-nyitva a tengerpart, leigáziat beuntinket akárki. Persze ez port hint az itaianissimo szemébe, de kenyeret nem ad a népnek. És hogy a kormány tudja is a pénz elöteremteni, ezt megmutatta az utolsó napok története. Szomorú, gyászos e történet. Gyászos már azért is, mert újra a kath. ügyet éri, még pedig rettenetesen. Izgatottságban tartja még most is Róma igaz lakóit, folytonos megbeszélés tárgya az összes jobb érzelmű lapok előtt. Újra a „Vera Roma“-ról szól a történet. Ott kezdődik, az Albánok esendes lejtőin, a Sabina egyházmegye kis, 1300 lakóval bíró városkájában. Foranóban. Nem is olyan nagyon régen volt, mikor Angelini Alajos, a szegény parasztfiú az ottani kapucinus-atyák ajtajánál kopogtatott. Jó, vallásos fiúnak látszott; felvették, felnevelték, rendjük öltönyét is megadták neki, mikor az szabad akaratából azért könyörgött. De hát csakhamar nebének találta a rend szabályait, világi pappá, majd meg szűllővároskájába plebánosa lón. Két évi plebánoskodás után Rómába jött, hogy ott az angyalbid előtt fekvő „szabad protestáns templomban“ talárisával hitét is megtagadja. Természetesen csakhamar megházasodott és azzal az erős szándékkal tért vissza Foranoba, hogy ottani volt lelkifiait megnyeri új hitének. Mikor felesége meghalt, Amerikába ment, ott a dűszdag methodisták elé lépett és megígérte, hogy egész Sabina egyházmé-

gyét methodistává teszi, ha pénzzel támogatják. Megtették. Angelini új feleséget hozott az új világból és elkezdte a reformált hitet predikálni — pénzzel. Csakhamar lekenyerezte magának az egész város szegényeit, kik bőségesen kapták a pénzt, ha az ő templomába jönnek. Előadásait rendszeren a kath. istentisztelet ideje alatt tartá és oly nyomást gyakorolt adósaíra, hogy alig félücsat ítélek járt már a kath. templomba, míg a hitetlen apostata predikációira százával jártak el. Angelini pénzének befolyása lassan-lassan 12 szomszédos falu határára is kiterjedt elannyira, hogy igaz veszély fenyegeté az egész egyházmegyét. Ekkor egy lánglelkű plebánost küldött a püspök Foranóba, ki rövid idő múlva a hívők felét ismét elvonta Angelinitől. Buzgalomával versenyt apostolkodtak a szomszéd papok, világiak és annyira viték, hogy hűsvétkor már valamennyien visszatértek és a sz. áldozás után linnepélyesen letették a plebánia templomában közösen a hitvallást. Angelini templomát a város előljárósága bezáratta. Angelini menekült, boszút esküdve nem annyira a plebánosnak, ki legyőzé, hanem annak az eszköznek, melylyel legyőzte — a „Vera Roma“-nak. Erőmiri kath. lap emberfelletti erőmegszítéssel és költséggel Angelini ellen fellépett, vitakozásba elegyedett vele és népszerű cikkeivel a nép szívéhez fért, meghódítá azt. Angelini Rómában 11 becsületsértés miatt bevádolá a lapot, anélkül azonban, hogy a „Vera Roma“ ellen csak egy bizonyítékot is felhozhatott volna. De bizott győzelmében, mert ügyvédjei a kath. egyház nyíltan bevallott elkésereedett ellenségei voltak. A „Vera Roma“ 4 kintünö ügyvédre bízta a pert, kik közül az egyik a közokt. miniszter bátyja volt. Szept. 15. a kintzött nap a „Vera Roma“ két ügyvédjét betegágyban találta; a bíróság azok kérését, hogy napolják el a pert, figyelembe sem vette, pedig előbb Angelini ügyvédjeinek megengedte, hogy 14 nappal megboszabbithassák a határidőt minden igaz ok nélkül. A „Vera Roma“ hátalalevő ügyvédjei orvosi bizonyítvánnyal akarták kimutatni társaik betegségét, de figyelemre nem méltatták őket: tünnetöleg elhagyták hát a termet, mire a bíróság maga adott védőt a „Vera Roma“-nak. Angelini győzött. Az ítéletet kimondották a „Vera Roma“ felett. A kiadót, Filiziamit, 20 havi fogházra és 2221 líra pénzbírságra, a két szerkesztőt külön-külön 11 havi és 20 napi fogházra és 971 líra pénzbírságra ítélték és mindahármat „in solidum“ „egyelőre“ 3000 líra-perköltség viselésére kötelezték. Angelini, hogy a „fizikai és erkölcsi“ kárért a „Vera Roma“-tól elégtételt nyerjen, „csak“ 130-000 lírát kért. E felett majd az a bíróság tog ítelni, mely ez az egész ügyet ismét felterjesztették. — Az ítélet kihirdetése után szünni nem akaró tapsvihar és éljenzés fogadta a távozó Filiziamit és társait és azóta nap-nap után érkeznek részvétiratok, dús pénzdományok a „Vera Roma“ szerkesztőségéhez, a lapok erősen ostorozzák a kormányt. Angeli nem mer Foranóba menni, a „Vera Roma“ pedig nem győz elég példányt nyomtatni a rohamosan növekedő új előfizetők számára.

— **Még egyszer szept. 20-áról!** Az új olasz történet szerint egytől-egyig hősök azok, a kik 70-ben a Porta Pia előtt elestek. Így tanítják ezt a legszegényebb faluban is. Ha az ember kérdi a szegény olasz gyermektől ki a legnagyobb ember Rómában és Itáliában és az egész világban, hosszú körmondatokban ledarálják Garibaldi dicsőítését; hogy pápa is volna, azt az iskolában vagy egyáltalán

tnem, vagy csak úgy tudják, hogy az olasz hazafiság születt balalos ellensége. Utolsó alkalommal újra dicsőítették szobán és írásban a Porta Pia hőseit, különösen egyet. Pedig hogy milyen hős volt, azt nemrég mondotta el egy lap, még pedig a legjobb információk nyomán. A „hős“ édes anyja maga írta le fia életét. A fiú szülei tisztességes kath. római polgárok voltak, hű alattvalói a pápának. Üzletjük is volt. A fiatal ember a vatikáni palotaőrök sorába lépett. IX. Pius meghallotta, hogy örenek rosszul folyik sora, nagy pénzzavarban van. Egy napon meglátta őt örei között, magához szólítá, külön kiballgatáson fogadta másnap. Fiam — ügymond — mennyire van szükséged? A katona megnondja az összeget, a Sz. Atya rövid kis ítélet után megadja azt neki. Jól viseld gondjaid, jól dolgozzal vele; gondolj reám, becsületes családonra. IX Pius csakhamar megtudta, mi volt a köszönet. A fiú elvette a pénzt, a fiatal hős hitelezői előtt Rómából menekült, a piemonti ellenséges sereghez csatlakozott. Ott elterjeszté a hírt, hogy Rómából futott, mivel a pápai zsarnokság áldozatja lön; a sereghez felvették, hadnagygyá lön, a Porta Pia-ál jöttejője ellen harcolva esett el.

I R O D A L O M.

* **Egyházi énekek** orgona kísérettel, a róm. kath. tanuló ifjuság használatára. Heunig Alajos, jézustársasági atyától. — Az egyházi hatóság jóváhagyásával. — Kaptható a „Jézus Sz. Szíve hírnöke“ kiadó hivatalában. Ara két korona és 40 fillér (1 frt. 20 kr.)

Fenuti cím alatt egy kiváló gondoszággal összeállított és 214 énekszámot tartalmazó gyűjtemény jelent meg a már előnyösen ismert egyházi zeneszerzőtől, mely a kalocsai érsek úr ő nagyméltóságának van ajánlva és a melylyel a szerző bálára kötelezte a fiaöveldek, gymuáziumok és más nevelő intézetek énekkarainak vezetőit. Külalakja izléses, kötése díszes, papíra erős, hangjegymetszése és szövege nagyon tiszta. Ezen jeles énekgyűjtemény darabjai jobbdán könnyed régi, és új melodiákból állanak és a mi különösen dicséretére válik a szerzőnek, mind oly melodiákat gyűjtött, javított és komponált össze, melyeknek hangterjedelme egyenyleadon túl rendszert nem megy. Megjelölteti a szerző az ifjusággal a komolyabb énekdarabokat és egy néhány szigoruan veit egyházi gregoríánusdallamot is. Igen szerencsés volt a szerző az egyes számok összegyűjtésében és a dallamok harmónizálásában, melyek az egy Baidi örökszép „Pange lingua“ című darabjának kivitelével mind szerzőnek eredeti dolgozatai.

Jól tudjuk, hogy emberi gyarlóság következtében az egyházi énekeinkben is merülnek fel hiányok, történetek eltérések, esuszta be visszaélések. Van tehát azokban igazitani és kijavítani való elég. Elképzelhető mily sok és mennyi fáradságba kerülhetett szerzőnek, míg azon sok cikornyákkal, egyéb helytelen s oda nem tartozó hangok által elferdített melodiákat a hely szentségének megfelelő modorba átdolgozta, még pedig úgy, hogy szakértő azonnal észreveheti, hogy a legtöbb dallamnak zenekísérete egyszersmind négyesnek (quartett) szolgálhat vegyes kar számára. Az egyes szölamok természetesen menetből magyarázható meg a sajátóságos kíséret. Nem csoda tehát, ha a szerző említett gyűjteményének előszavát így vezeti be: „Ezen énekgyűjtemény lassan készült. Kezdeté az 1864. évre vihető vissza.“

Ugyanis ezen időtől kezdve szerző a kalocsai érseki főgymnázium énekkarának vezetője lévén, lankadatlanul azon fáradozott, hogy egy célszerű kalaut, egy minden szükségesekkel felszerelt énekeskönyvet adhasson úgy az ifjúság, mint az énektanároknak (tanítóknak) kezébe.

Találkozhatnak sokan, kik ezen énekyűjteményben egy vagy több előtők ismeretes és használt énekdarabot nem lelnek meg; erre csak annyit jegyez meg, ne követeljünk nagy tartalma halmazz, hanem elégedjünk meg azzal, ha minden alkalomra választékos, az egyház szabványainak megfelelő, egyszerű fönység és szabatossággal bíró énekyűjteményünk van.

Szívemből kívánom, hogy minél tágasabb körben terjedjen el lelkes műbarátunk ezen sok fáradságot igényelt, de valóban derék zeneirodalmi terméke. Miért is ismertében jelzett intézetek m. t. vezetőinek, nemkülönben a gondjukra bizott ifjúságnak szíves párfogásába és minél szélesebb körben való terjesztésre ajánlom ezen énekyűjteményt. Gyulafehérvárt, 1898. évi október 10-én.

Resch L. György,
székese gyházi karvezető.

* **Győrffy-féle Népiskolai Képes Tankönyvek.** A kiadásomban mejelent közkedveltségű, az egész országban a legelterjedtebb és legolcsóbb kézikönyvek sorozata a következő:

1. Földrajzi könyvecske. Magyarország, az ötvilágész s a keleti és nyugati félteke vázlatos térképeivel 33-ik kiadás. Ara 10 kr.

2. Magyarország története. A világtörténelemmel kapcsolatban. A magyar vezérek és királyok arképeivel. 24-ik kiadás. Ara 10 kr.

3. Természetrájs, az állat- és növényország számos ábrával. 21-ik kiadás. Ara 10 kr.

4. Természettan, a vegytan elemeivel. Számos képpel. 8-ik kiadás. Ara 10 kr.

5. Alkotmánytan képekkel. 7-ik kiadás, ára 10 kr.

6. Számtan. I. füzet. A népisk. 2-ik oszt. számára. Az új pénz nemek ábrával és az egyszerűeggyel. 3-ik, a koronaérték szerint átdolgozott kiadás, ára 10 kr.

7. Számtan. II. füzet. A népisk. 3-ik oszt. számára. Az ürmérték képeivel. 4-ik, a koronaérték szerint átdolgozott kiadás, ára 10 kr.

8. Számtan. III. füzet. A népisk. 4-ik oszt. számára. A súlymérték képeivel. 4-ik, a koronaérték szerint átdolgozott kiadás, ára 10 kr.

9. Számtan. IV. füzet. A népisk. 5. és 6. oszt. számára. A térmértékkel és a nagy egyszerűeggyel. 4-ik, a koronaérték szerint átdolgozott kiadás, ára 10 kr.

10. Egészségtan. Számos képpel. 3-ik kiadás, ára 10 kr.

11. Gazdaságtan. Gazdasági gépek ábrával. 2-ik kiadás, ára 10 kr.

12. Magyar nyelvlt. gyakorló-könyv I. füzet. A népiskolák 2-ik oszt. számára, 3-ik kiadás. ára 10 kr.

13. Magyar nyelvlt. gyakorló-könyv II. füzet. A népisk. 3-ik oszt. számára. Mondattani alapon, módszeres előadásban. 3-ik kiadás, ára 10 kr.

14. Magyar nyelvlt. gyakorló-könyv. III. füzet. A népisk. 3-ik oszt. számára. Mondattani alapon, módszeres előadásban. 3-ik kiadás. ára 10 kr.

15. Magyar nyelvlt. gyakorló-könyv. IV. füzet. A népisk. 5-ik és 6-ik oszt. számára. Levelek, polgári ügyiratok stb. 2-ik kiadás, ára 10 kr.

16. Liturgia. Irta dr. Lassu Lajos. 3-ik kiadás ára 10 kr.

17. Egyháztörténelem. Irta Lassu Lajos 2-ik kiadás, ára 10 kr.

Az összes Győrffy-, valamint a Lassu-féle tankönyvek töt nyelven is megjelentek. Német nyelven pedig a következők: Geographie, Geschichte Ungarn's, Naturlehre és Naturkunde. Egy-egy tankönyv ára csak 10 kr. = 20 fillér.

Szegény tanulók részére minden 10 példány után egy ingyen-példányt adok. Bevezetés céljából mutatvány-példányokat szívesen küldök.

A szemléltető oktatáshoz igen ajánlom a célszerű és olcsó Győrffy-féle természetrajzi falitáblákat. A három, vászonra buzott falitáblák mindegyike 1 m. magas, 80 cm. széles, 135 élethűen színezett, legdiszesebb kivitelű és nagy alaku ábrákkal az állat- és növényvilágból. Magyar, német és töt szöveggel. Ara 5 frt.

Legujabban megjelentek:

Kis köszöntő. Családi és iskolai ünnepek alkalmára való köszöntések, verses, levél- és beszédalakban. Ara 20 kr. — Életboldogság. Egészségi, erkölcsi, illem- és étel szabályok. Csinos címképpel. Ara 20 kr. Kiválóan alkalmas ajándékkönyvek nép- és polgári iskolai tanulók részére.

Saját kiadványaimon kívül, minden bárhol megjelent tankönyvek és egyéb irodalmi termékek mindennyelven, valamint tan-, író- és rajzszerek könyvkereskedésem útján szintén megrendelhetők.

Esztergom, 1898. szeptember hóban.

Tisztelettel

Buzárovits Gusztáv.

Pályázat.

A csik-zsögödi leányegyház községben megüresedett róm. kath. kántortanítói állásra pályázat hirdettetik. Fizetése: 1. gabona kepe 62 kalongya rezs és ugyanannyi zab, mostani pénz értéke 186 frt. 2. puzkepe 25 frt. 3. fapepe 45 szeker búkkfa: 45 frt. 4. két szeker szénát termő kaszáló: 16 frt. 5. stólából 40 frt. 6. piun legatumból 1 frt. 75 kr. 7. államszegély 90 frt 28 kr. Közülében 3 szobából álló lakás, kamra és pincével, csűr, istálló és sertés-ól, veteményes kert.

Köteleessége: templomi és más egyházzolgálati ténykedések, az elemi iskolában az I-ső és II-ik osztályosok tanítása, az ismétlő iskolásoknak a tanítóval közösen való tanítása. Személyesen jelentkezők előnyben részesülnek. Kelölég felszerelt folyamodványok október 25-ig beküldendők. Csikszere, 1898. október 11-én.

Domokos János,
lelkész.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Kóródy Péter dr.
Szerkesztőtársak: Bálinth György, Péter János dr., Wagner Sándor, Zlamál Ágoston.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.